

Platon: Apologija

Nastop pri pouku filozofije

1 Splošna predstavitev teme oziroma problema (o čem besedilo govori?)

Delo je napisal Platon, Sokratov učenec. Z njim nam prikazuje Sokratove zadnje dni. Avtor je delo Apologija zapisal tako, da je v bistvu kot sodoben prepis dogajanja na sodišču, torej besedilo ni opis dogajanja, ampak je dejansko to dialog med obtoženim in sodiščem, pred katerega je bil poklican.

Sokrat je bil poklican pred atensko sodišče, kjer se mora zagovarjati pred tem, kar ga bremeni obtožnica. Obtožnica pa se glasi takole: »Sokrates je kriv hudodelstva, ker se meša v tuje reči, s tem, da radovedno iztiče po podzemeljskih in nebesnih skrivnostih, dalje, da pravno šibkejšo stvar pretvarja v močnejšo in uči tudi druge, naj ga posnemajo. Sokrates krši zakone, ker pohujšuje mlade ljudi in veruje v bogove, ki si jih je sam ustvaril, namesto tistih, ki jih priznava republika.«

Besedilo je razdeljeno na tri dele. V prvem delu se čisto na začetku opravičuje za morebitne bodoče napake in ponavljanja, češ da pri sedemdesetih letih prvič stoji pred sodiščem, zagovora proti obtožnici pa se loti kronološko, in sicer najprej hoče razčistiti stare zamere, šele nato pridejo poznejši očitki, med katere padejo tudi očitki tožnikov Meletosa, Anitosa in Likona. Trdi, da verjame v bogove, to pa podkrepi s tezo, da kako ne bi verjel v bogove, če verjame v mitološka bitja, ki so sinovi in hčera samih bogov. Tako ovrže glavno obtožbo. Nato preide na zagovor o modrosti. Razloži, kako je izvedel, da ga je orakelj poimenoval najmodrejšega med vsemi. To se mu je zdelo nesmiselno, zato je sam obiskal Delfe (Pitijino prerokišče) in to mu je spremenilo dotedanje življenje. Obisk je bil prelomnica zanj, ker mu je orakelj povedal, česa se mora lotiti oziroma kaj je njegova naloga v tem življenju. Želel je ugotoviti, ali je res najmodrejši, zato je obiskal veliko ljudi različnih poklicev (politike, pesnike in obrtnike). Menil je, da so bolj modri kot on, bil pa je razočaran, ker je spoznal, da so nevedni glede osnovnih vprašanj, da so arogantni, polni sami sebe in zato zmotno mislijo, da smo modri, ker pa nimajo razčiščenih osnovnih življenjskih vprašanj, zato niso modri, le imajo se za modre. In ker jih tako javno razgali in analizira, se jim je seveda zameril, posledično pa iz tega sledijo krivične obtožbe Meletosa – predstavnika pesnikov, Anitosa – predstavnika rokodelcev in politikov in pa Likona – predstavnika retorjev, že zato, da bi ohranili svojo »čast« in ugled v družbi. Sokrat ugotovi, da je bolj moder od drugih zaradi tega, ker se zaveda, da ni vseveden in se je stalno pripravljen učiti in je tako odprt za nova znanja, ki mu posledično prek ljudi okoli njega pripisujejo naziv moder.

V drugem delu sprejme podano obtožbo, vendar meni, da bi ga namesto na smrt morali proglasiti za junaka in mu omogočiti brezplačno hrano v atenski vladni palači. Pomemben je tudi del, ko s pomočjo prijateljev ponudi denar za svojo svobodo. To se navezuje na prejšnji govor o brezplačni hrani – gre namreč za to, da mora filozof (v tem primeru Sokrat) ponuditi denar za vzdrževanje te 'obrti', filozofije. V tretjem delu ogovori tiste sodnike, ki so glasovali proti njemu in ga obtožili – opozori jih, da jih bo doletela nesreča, da se raznih obtožb ne bodo rešili in da je Sokrat te obtožbe pravzaprav zadrževal, po njegovi smrti pa bodo izbruhnile še tiste, za katere se sploh še ne ve. Tistim sodnikom, ki pa so ga želeli oprostiti, pa razloži pojem smrti: kot prvič - ni občutja, podobno je spanju brez sanj, kot drugič - preselitev duše v nek drug čas in prostor. Smrt torej ni slaba stvar in se je ni potrebno bati.

V delu je pomembna primerjava med Resnico in Krivico oziroma Lažjo. Sokrat nas uči iskrenosti, resnicoljubnosti in preprostosti.

2 Predstavitev stališča, ki ga zavzame avtor besedila (v kaj nas želi prepričati?)

Avtor, torej Sokrat posredno nas prepričuje naj se tekom življenja ne osredotočimo toliko na materialne dobrine in minljive stvari, ki jih on poimenuje ničelne stvari, ampak naj delamo več za stanje duha. Ko razpravlja o smrti govori, da nimamo razloga, da se te končne prelomnice bojimo, saj ni žive duše, ki bi vedela ali je to sprememba na bolje ali je to sprememba na slabše. Sokrat ni moralno zavezan, kot v današnjem pogledu vere, ampak se mu samo po sebi zdi samoumevno, da skozi življenje dela dobra dela sočloveku, drugim ne dela hudega po nepotrebem, skratka lahko bi rekli, da so njegova načela po katerem naj bi živeli nekako predhodnice Jezusovih in kasneje krščanskih smernic življenja. Ne delaj drugim, kar ne želiš, da drugi storijo tebi. Sokrat ni nikakršen asket ali kaj podobnega, vendar razmišlja izven meja vsakdanjosti in zato ga lahko potem označimo za modrega, saj odstopa s svojim pristopom do življenja od povprečja, ki pa mu njegov pristop ne ustreza oziroma se ob njem počutijo ogroženega.

3 Kakšne argumente (in morebitne protiargumente) uporabi v podporo svojega stališča?

Sklicuje se na vsakdanje primere in tako spodbija obtožnico. Z Meletosom imata polemiko o tem, kako ga je on obtožil pohujševanja mladine. Sprašuje ga, če mu je v interesu, da je mladina dobro vzgojena in ima pravilne moralne smernice za nadaljnje življenje. Reče mu, da če on – Sokrat kvari mladino, naj mu pokaže nekoga, ki pa je dober zgled. Ker Meletos molči, Sokrat tako pokaže očitno zmotno obtožbo. Nato ga vpraša, kdo izmed prisotnih dobro vpliva na mladino, in prideta do tega, da so vsi dobri le Sokrat pohujšuje. In zato se Sokrat vpraša, da kako je mogoče, da ga niso že prej na to opozorili, ampak so se sedaj odločili za tak radikalen ukrep, takoj pred sodišče in kazen za to je smrt. Sokrat da prisproda s konji, kjer reče ali samo en človek kvari konje, vsi drugi pa na njih delujejo blagodejno. Sprašuje se ali ne deluje blagodejno le konjar, ki ima določeno podlago o vzgoji konj, ostali pa se obnašajo neprimerno in s tem kvarijo konje. Meletos ostane brez besed, sledi pa še prisproda o dobri in hudi soseščini.

4 Moj lasten razmislek ter osebna opredelitev do problema oz. teme.

Sokrat me je s svojimi trditvami in izredno dobro argumentiranimi odgovori v celoti prepričal v svoj prav. Menim, da so se tožniki počutili ogrožene s strani obtoženega in so edino rešitev in ubranitev svoje samooklicane časti videli v tem, da se preko sodišča znebijo Sokrata. Ker je z ljudsko množico lahko manipulirati, jim je tudi uspelo, na samem sodišču pa so bili priča enemu izmed najbolj življenjsko pomembnih razmišljanj, in sicer se Sokrat v svojem zagovoru nasloni na vedno aktualne tematike, o čistosti življenja, smrti, odnosu do sočloveka... Zase ve, da je moralni zmagovalec tega dvoboja, vendar se zaradi svojih načel ne more in ne sme obnašati kakor ostali »povprečni« obtoženci in si z nekaterimi že preverjenimi elementi obrambe ne poskuša rešiti življenja. Hvaležen je za to kar je doživel in poskuša ovrednotiti svoje življenje. Ve da je že vse odločeno, zato se mirno sprizjani s smrtjo, kar znajo ceniti tudi njegovi najbližji, pa tudi ječar, ki mu da vedeti, da je on le orodje v rokah oblasti in da mu je žal takega človeka, ki je s svojimi dejanji prispeval za boljši svet. Vidi se, da je Sokrat v svet ponesel novo misel, ki je bila v svojih idejah revolucionarna, Sokrat pa je bil tako pomemben, da filozofe pred njim imenujemo predsokratnike, pa tudi cerkev je v srednjem veku uporabila njegova razmišljanja. Dejstvo pa je, da so bile Sokratove ideje prenapredne za čas v katerem je bival in zato je bil obravnavan tako ostro.